

Перша станція швидкої допомоги у Києві

1902

ДЕПАРТАМЕНТ КУЛЬТУРИ ВИКОНАВЧОГО ОРГАНУ КИЇВСЬКОЇ
МІСЬКОЇ РАДИ (КИЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ)

Публічна бібліотека імені Лесі Українки для дорослих міста Києва Відділ
електронних ресурсів та довідково-бібліографічного обслуговування

ПУБЛІЧНА
БІБЛІОТЕКА
ІМЕНІ
ЛЕСИ УКРАЇНКИ

Перша станція швидкої допомоги у Києві

Бібліографічний список

Київ - 2026

Історія першої станції швидкої медичної допомоги у Києві починається наприкінці XIX століття – у період стрімкого розвитку міста та зростання його населення.

У 1881 році в Києві було створено першу організовану службу невідкладної медичної допомоги – Гурток нічних чергувань. Ініціатором її появи стало Київське товариство швидкої медичної допомоги – благодійна організація, заснована лікарями та меценатами. Головною метою товариства було надання безкоштовної медичної допомоги постраждалим у нещасних випадках, пожежах, аваріях та інших екстрених ситуаціях.

Фінансування забезпечували частково пожертви, частково міська дума, частково різні благодійні акції. З 1908 року справами «швидкої допомоги» опікувався так званий «Дамський комітет» – найчастіше членами були дружини високопосадовців. Комітет влаштовував благодійні бали, ярмарки та лотереї. На швидку допомогу жертвували всі кияни, адже користь від карет «швидкої» була очевидною. У 1913 році за один день зібрали майже 30 тис. рублів. Згідно зі звітом, в чашки збирачів було опущено 160 тис. монет вартістю 1 коп.

30 червня 1902 року – дата відкриття Київської станції швидкої медичної допомоги. На момент організації до штату станції (яка називалась тоді «Спасательная станция Общества скорой медицинской помощи в г. Киеве»), входили:

Лікарі: один завідувач станції та 8 чергових лікарів.

Санітари: один головний санітар та 4 старших санітара, а до кінця 1902 року було залучено ще 4 молодших санітара.

Станція мала 3 кінні карети, придбані за рахунок благодійних пожертвувань.

Обслуга: 3 кучера, 1 двірник, 1 кур'єр.

До кінця 1902 року на станції було три медичні карети «Лорек та Ко», у 1913 році Товариство швидкої медичної допомоги придбало перші 2 санітарні автомобілі. Кожна карета була оснащена 2-ма скриньками: великою – з хірургічними інструментами, перев'язувальним матеріалом, медикаментами та малою – переважно, з антидотами. На станції були смолоскипи, пожежні каски, запас медикаментів та перев'язувального матеріалу на випадок масових травм.

Швидку медичну допомогу надавали киянам вдень і вночі – послуга ця була безкоштовною. Втім, якщо потерпілого потрібно було відвезти на кареті «швидкої допомоги» в лікарню – це вже коштувало грошей: транспортування у супроводі санітара – 10 руб., з лікарем – 15 руб. Одна зміна санітарів і лікарів «швидкої допомоги» тривала 12 год. Щоб працювати лікарем «на швидкій» одного диплома було не достатньо, потрібно було ще подужати 50 виїздів як стажисту. Зарплата працівників «швидкої допомоги» була пристойною: лікарям платили 50, а санітарам – 20 руб. на місяць.

Першим приміщенням станції була садиба по вул. Пирогова, 6. У 1913 році станції запропонували обміняти садибу на Володимирській, 33 на ділянку землі за адресою Рейтарська, 22, що відкрило Товариству перспективу спорудження нової будівлі за усіма вимогами для ефективної роботи станції. З 9 травня 1913 р. станція тимчасово перемістилася на територію санітарного двору по вул. Ново-Павлівській (тепер – вул. Володимира Винниченка), а на Рейтарській, 22 почалося будівництво об'єкту, який за задумом відомого київського архітектора Й. Зекцера, мав стати взірцевою будівлею «швидкої» для Європи, як за зовнішнім виглядом, так і за функціональністю. Це мав бути грандіозний комплекс, що включав велику кількість служб, зокрема і лікарню швидкої медичної допомоги. Товариство швидкої медичної допомоги, взявши чималий кредит, додавши до нього пожертви київських підприємств, меценатів і простих киян, зобов'язується подарувати уже готову будівлю місту. 20 листопада 1913 р. станція переїхала в добудований флігель по вул. Рейтарська, 22. У рік, коли нове приміщення мало б передатися місту, почалася перша світова війна. Ще недобудована споруда стає лазаретом для поранених. Подальший розвиток матеріальної бази станції загальмовується і війною, і роками розрухи, що настали після 1917 року.

Першим завідувачем станції був лікар Є. Ф. Гнус. Наступні завідувачі станції (пізніше – Головні лікарі станції): О. Гельсінгіус, П. Г. Коломойцев, Н. Дудко, Музиченко, Ю. І. Купрієнко, А. І. Федоров, П. М. Рябова, Ф. Ф. Чеботарьов, І. С. Богомолець, Н. А. Ленгауер, І. І. Усіченко, Т. В. Адамович, А. В. Вершигора.

На початку ХХ століття київська швидка допомога вже стала важливою частиною міської інфраструктури. Вона слугувала прикладом для інших міст Російської імперії, де почали створювати аналогічні служби.

1. [Андріяка Г. Роль лікарняних закладів приказу громадської опіки у наданні первинної медико-санітарної допомоги населенню Київської губернії \(1781–1904\) / Г. О. Андріяка // Проблеми історії України XIX–початку XX ст. : зб. наук. праць. – 2017. – Вип. 27. – С. 25-40.](#)
2. [Андріяка Г. Роль медичних кадрів київського приказу громадської опіки Російської імперії у розбудові медичного обслуговування населення наприкінці XVIII–XIX ст. / Г. Андріяка // Український історичний збірник. – 2017. – Вип. 19. – С. 84-97.](#)
3. **Верхратський С. А.** Історія медицини : навч. посіб. / С. А. Верхратський. – Київ : Вища школа, 1991. – 431 с. : іл.
4. **Визковський А.** Неотложные дела: История первой в Киеве станции скорой помощи [Електронний ресурс] / Антон Визковський ; фото Роман Петушков // Kievinform. Новини Києва : сайт. – Режим доступу : <https://surl.lu/tkisld>. – Дата перегляду : 28.04.2026. – Назва з екрана.
5. **Ганіткевич Я. В.** Історія української медицини в датах та іменах / Я. В. Ганіткевич ; Наук. т-во ім. Шевченка ; НАН України Ін-т укр. археографії та джерелознав. ім. М. С. Грушевського ; Львів. від-ня, Всеукр. лікарське т-во. – Львів : [б.в.], 2004. – 368 с.
6. **Головні лікарі станції** [Електронний ресурс] // Комунальне некомерційне підприємство «Центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф міста Києва» Виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) : сайт. – Режим доступу : <https://surl.li/wdjcsb>. – Дата перегляду : 16.04.2026. – Назва з екрана.
7. **Гришина Д.** Велика історія київської «швидкої» [Електронний ресурс] / Даша Гришина // Вечірній Київ : сайт. – Режим доступу : <https://surl.lt/pxwdnr>. – Дата публікації : 22.01.2021. – Назва з екрана.
8. **Довганюк І.** Як допомагали киянам сто років тому: притулки та лікарні початку XX століття [Електронний ресурс] / Інна Довганюк // Спрага : сайт. – Режим доступу : <https://surl.li/ejxmq>. – Дата публікації : 28.04.2025. – Назва з екрана.
9. [Історія розвитку швидкої медичної допомоги: від минулого до сьогодні](#) / А. А. Гудима [та ін.] // Медсестринство. – 2011. – № 3. – С. 10-13.
10. **Кальницький М.** Швидка медична допомога в Києві / Михайло Кальницький // Вечірній Київ. – 2012. – 11 жовт. (№ 102). – С. 29 : іл.
11. [Київській міській станції швидкої медичної допомоги – 100 років](#) // Аптека. – 2002. – 1 лип. (№ 26).

12. **Ковалинский В.** День рождения Скорой: медики на каретах [Електронний ресурс] / Виталий Ковалинский // Вікенд : сайт. – Режим доступу : <https://surl.li/vkxpew>. – Дата публікації : 18.02.2020. – Назва з екрана.
13. **Коровьянская В.** Появление первой медицинской помощи в Киеве [Електронний ресурс] / Виктория Коровьянская // Я Киевлянин : сайт. – Режим доступу : <https://surl.li/ehqjyq>. – Дата публікації : 08.11.2022. – Назва з екрана.
14. **Короткий** экскурс в минуле нашого Центру [Електронний ресурс] // Комунальне некомерційне підприємство «Центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф міста Києва» Виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) : сайт. – Режим доступу : <https://surl.li/yshusl>. – Дата перегляду : 16.04.2026. – Назва з екрана.
15. **Кропивницький Д.** Відкрили у 1902 році, а на виклики їздили санітарні карети: історія першої станції швидкої медичної допомоги у Києві. Фото [Електронний ресурс] / Дмитро Кропивницький // Oboz.ua : сайт. – Режим доступу : <https://surl.li/hxpcss>. – Дата публікації : 23.09.2023. – Назва з екрана.
16. **Левченко І. М.** [Медичні товариства України у другій половині XIX - на початку XX століть: з історії вітчизняної медицини](#) / І. М. Левченко // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія. – 2014. – Вип. 1. – С. 13-18.
17. **Ленкова М.** [Садиба Товариства швидкої медичної допомоги у Києві. Історія, архітектура і значення для міста](#) / Марина Ленкова, Ірина Булах // Сучасні проблеми Архітектури та Містобудування. – 2022. – № 62. – С. 278-291.
18. **Мазур І. В.** [Стан забезпечення медичними працівниками закладів охорони здоров'я губернських міст України на початку 20-х рр. XX ст.](#) / І. В. Мазур // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. Михайла Коцюбинського. Серія: Історія. – 2008. – Вип. 14. – С. 208-210.
19. **Мітулінський Т.** [У Голосіївській «швидкої» м. Києва – ювілей!](#) / Тарас Мітулінський, В'ячеслав Шагера // Український медичний часопис. – 2018. – № 6 (1). – С. 73.
20. **Надання невідкладної допомоги в світі та Україні** / П. Ф. Дудка [та ін.] // Астма та алергія. – 2016. – № 2. – С. 34-43.
21. **Нестеренко О.** 140 лет дежурств: история появления и развития скорой помощи в Киеве [Електронний ресурс] / Олексій Нестеренко // 44 :

- сайт. – Режим доступу : <https://surl.li/gpfwro>. – Дата публікації : 08.02.2021. – Назва з екрана.
22. [Спадкоємці госпітальєрів на сторожі здоров'я та життя \(до 135-річчя служби швидкої медичної допомоги в Україні\)](#) / П. Ф. Дудка [та ін.] // Медична наука України. – 2016. – Т. 12, № 1-2. – С. 100-109.
 23. **Фролова Д.** Історія київської швидкої допомоги: 143 роки на варті життя [Електронний ресурс] / Дарія Фролова // Каштан news : сайт. – Режим доступу : <https://surl.li/rnpbab>. – Дата публікації : 22.09.2024. – Назва з екрана.
 24. **Ціборовський О. М.** Медицина Києва і Київщини в ХІХ - на початку ХХ століття / Олег Ціборовський ; за заг. ред. В. М. Бодака ; Укр. ін-т стратег. дослідж. – Київ : Маслаков Р. О., 2018. – 374 с.
 25. [Ціборовський О. М. Товариство київських лікарів – одна з найстаріших громадських організацій медиків у Російській імперії](#) / О. М. Ціборовський, В. М. Сорока // Україна. Здоров'я нації. – 2017. – № 3. – С. 276-284.
 26. [Ціборовський О. М. Швидка медична допомога в місті Києві: організація і початок діяльності](#) / О. М. Ціборовський, В. М. Сорока // Україна. Здоров'я нації. – 2017. – № 1. – С. 178-183.
 27. **Швець М.** Будівля багато років чекає на реставрацію: як в Києві створювали першу станцію швидкої допомоги, фото [Електронний ресурс] / Марія Швець // Апостроф : сайт. – Режим доступу : <https://surl.li/jaqylj>. – Дата публікації : 22.08.2023. – Назва з екрана.
 28. **Юбилей** Скорой [Електронний ресурс] // Цікавий Київ : сайт. – Режим доступу : <https://surl.li/wspcpa>. – Дата перегляду : 16.04.2026. – Назва з екрана.

Обкладинка згенерована за допомогою ШІ.

Список підготував: А. Своровський.
Редактор-бібліограф: Т. Гніда Т.
Літредактор: О. Трубайчук.

Відділ електронних ресурсів та довідково-бібліографічного обслуговування:
вул. Олександра Кониського, 83-85

телефон: (044) 486-01-46, (068) 139-31-41
e-mail: 4bibliograf4@gmail.com

© Публічна бібліотека імені Лесі Українки для дорослих м. Києва, 2026

